

جرایم مرتبط با امنیت اخلاقی در فضای مجازی

• دکتر لادن نصری

• رضا اعظمی

((دانش آموخته کارشناسی ارشد))

Reza.aazami1355@gmail.com

چکیده

کار تحقیقی حاضر با عنوان جرایم مرتبط با امنیت اخلاقی در فضای مجازی با هدف توصیف جرایم و ارائه راهکار در مورد جرایمی که در فضای مجازی رخ می‌دهد و امنیت اخلاقی افراد جامعه را تهدید می‌کند با روش توصیفی انجام داده شده است. توصیف و فراوانی هر کدام از متغیرهای تحقیق گرفته شده و طبق نتایج به دست آمده اکثر پاسخ‌دهندگان موافق بودند که عدم اعتقادات دینی، داشتن فیلم‌های مستهجن، دوستی با جنس مخالف در فضای مجازی، بیکاری و اوقات فراغت و ورود به ایمیل افراد دیگر بدون اجازه جرم و تهدیدی علیه امنیت افراد در جامعه است و برای جلوگیری از چنین مواردی راهکارهایی برگرفته از کار تحقیقی ارائه شده است.

کلیدواژه: جرایم- امنیت اخلاقی- فضای مجازی

• بیان مسئله

بحث آسیب ها و فواید دنیای مجازی تمام جوامع را فرا گرفته است. فضای مجازی نیاز به فعالیت آشکار و نمایان ندارد. ممکن است فردی یک هفته از خانه بیرون نیاید، ولی با هزاران نفر ارتباط برقرار کند. جدای از خوبی یا بدی آن، مهم این است که با واقعیتی انکارناپذیر روبرو هستیم و باید بیاندیشیم که چگونه حداکثر استفاده مثبت را از آن ببریم.

با خلق جهان مجازی، اکنون کشورهایی در فضای مجازی وجود دارند که هر کدام شامل چندین شهر با شهروندانی فعال و مرتبط می باشند، با این تفاوت که اهالی این شهرها شاید هیچ وقت یکدیگر را ندیده، ولی ممکن است گاه در این فضا، تشکل های اجتماعی و یا صنفی منسجمی تشکیل داده باشند. فضای مجازی به عنوان پدیده نوظهور جهانی در ابتدای ورود آن جهت که در بستراجماعی و فرهنگی آن نشأت نگرفته بود، با نوعی بیگانگی در محیط مواجه بود (شیلر هربرت، ۱۳۹۰).

پیدایش رایانه و پس از آن دنیای مجازی اینترنت، همراه خود دستاوردهای مثبت و منفی بسیاری داشته و دارد. از جمله پیامدهای منفی آن، پیدایش جرایم نوظهور رایانه ای و اینترنتی است. یکی از عوامل اصلی وقوع جرم زنا، همجنس بازی، مساحقه و قوادی، به هیجان آمدن شهوت مجرمین است که در اثر ترویج مطالب مستهجن از طریق رایانه و در فضای اینترنت افزایش خواهد یافت (کستلز، ۱۳۸۹).

یکی از ارزش های مترقی در جوامع اسلامی، حفظ عفت عمومی و اخلاق حسنه در قالب های مختلف اطلاعاتی است. حفظ عفت عمومی اقدامی پیشگیرانه از وقوع جرایم بسیاری است که ناشی از ایجاد هرج و مرج در رفتارهای افراد جامعه می شود. اما آنچه مسلم است اینکه بهره برداری صحیح و سودمند از این فضا مستلزم رعایت هنجارهایی است که تخطی از آنها می تواند باعث آسیب هایی شود و برخی از آنها حتی مستوجب جرم انگاری و مجازات گردند. با این حال، چنانچه به کاربران، که مانند کودکی نوپا در این دریای بیکران رها هستند، آموزش های صحیح داده نشود، هر گونه مقابله با هنجارشکنی های سایبری در جهت برقراری موازین اخلاقی سایبری، می تواند با ایرادات جدی حقوقی و اخلاقی مواجه گردد.

• اهمیت و ضرورت

امروزه فضای مجازی به بخش تفکیک ناپذیری از زندگی انسان‌ها تبدیل شده و با سرعت شتابان، تمامی شئون و عرصه‌های زیست بشر را تحت تاثیر قرار داده است، از این رو ماهیت‌شناسی این فضا و تشخیص شرایط و الزام‌های تبدیل شدن به بازیگری توانمند در این عرصه نخستین گام است و هرگونه بی‌توجهی و غفلت نسبت به این پدیده صدمه‌ها و آسیب‌های خطرناکی را متوجه جامعه خواهد نمود. از آنجایی که شبکه‌های دوست‌یابی در کشور ما رو به افزایش است و امنیت را با مشکلات عدیده‌ای مواجه نموده است گسترش ارتباطات نامتعارف بین نوجوانان و جوانان در سال‌های اخیر، متجاوزان جنسی کودکان و حتی افرادی که بیش از این کودکان را موضوع فعالیت‌های خود قرار نمی‌دادند به خود اجازه داده‌اند تا با ایجاد بازارهای دوستی و باشگاه‌های اینترنتی و اتاق‌های گفتگو، به فعالیت‌هایشان جلوه فناوری شده بدهند.

• اهداف

جرایم مرتبط با امنیت اخلاقی در فضای مجازی
توصیف انواع جرایم در فضای مجازی
ارائه راهکار جهت کاهش جرایم مرتبط با امنیت اخلاقی در فضای مجازی

• پیشنهاد تحقیق:

سبحانی نژاد و همکاران (۱۳۸۸)، در بررسی چالش‌ها و کارکردهای فرهنگی و اجتماعی فضای مجازی و راهکارهای اصلاح آن دریافتند که برخی پیامدهای نامناسب اجتماعی فضای مجازی شامل اعتیاد روانی، تزلزل ارزش‌ها، کاهش تعامل‌های اجتماعی، ظهور تخلف‌های سایبر و همچنین پیامک‌های غیر اخلاقی است.

درگاهی و رضوی (۱۳۸۸) در بررسی "اعتیاد به اینترنت" دریافتند که ۳۰ درصد کاربران به اینترنت اعتیاد داشتند و همه آنها درجه‌های مختلفی از رفتارهای روانی-اجتماعی مانند احساس از خود بیگانگی، ضعف و ناتوانی در انجام امور، رفتار ناهنجار اجتماعی، اجتماع‌گریزی، درون‌گرایی و رفتار احساسی را از خود نشان دادند.

جانسون (۲۰۰۳ به نقل از ویزنشر، ۱۳۸۴) دریافت که محیط آموزشی مثل دبیرستان‌ها و دانشکده‌ها محیط مناسبی برای اعتیاد به اینترنت هستند.

مطالعه کراوت (۱۹۹۸) به نقل از محسنی و همکاران (۱۳۸۵) نشان داد که استفاده از اینترنت موجب کاهش ارتباط فرد با خانواده و افزایش احساس تنهایی و افسردگی می‌شود.

• مبانی نظری تحقیق

• کارکردهای امنیتی

"زندگی امن" نخستین و عالی‌ترین تمنای بشر است؛ چرا که در سایه تحقق آن، سایر درخواست‌های انسان محقق می‌شود. از این رو جامعه امن در نگاه راهبرد پردازان جدید، زیر بنای توسعه پایدار تلقی می‌شود و در مقام اهمیت، همنشین قدرت و منافع ملی است. از جمله کارکردهای فضای مجازی، ورود آگاهانه یا ناخودآگاهانه فرد یا افراد در این فضا است که تبعات آن به شرح زیر مورد تحلیل قرار گرفته است: (قدسی، ۱۳۸۸: ۳۸)

• احساس امنیت کاذب

یکی از جنبه‌های فضای مجازی، ورود بی‌هویت در آن است و مراجعان به وب‌گاه‌ها برای ایفای هر نقشی فرصت پیدا می‌کنند. در شکل طبیعی این خصیصه دارای کارکرد مثبتی است؛ چرا که فرصت و مجالی برای بروز و ظهور توانمندی‌های افراد ایجاد می‌کند. این فضای جدید که به طور عمده از سوی کاربران ساخته می‌شود، احساس مشارکت بیشتری به نوجوانان می‌دهد، اما آسیب مهم کم‌رنگ شدن و در نهایت، محو شدن رابطه میان نسل جوان و بزرگسال در فضای مجازی است. (همان)

• جرایم اینترنتی

واگذاری اطلاعات خصوصی اشخاص به دولت‌ها و شرکت‌های تجاری و سوء استفاده از این اطلاعات، همیشه یکی از موارد بحث برانگیز حوزه اینترنت به ویژه شبکه‌های اجتماعی مجازی بوده است. شاید این دغدغه و پرسش همیشگی در ذهن کاربران اینترنتی به وجود آید که با وجود آثار و

شواهد متعدد در امکان واگذاری اطلاعات شخصی افراد، چگونه ممکن است مدیران این شبکه‌ها به اسم امنیت و تجارت اطلاعات خصوصی افراد را در اختیار دولت‌ها قرار ندهند؟ افزایش روزبه‌روز نفوذ گر‌ها (هکرها) و سرقت‌های اطلاعاتی و مالی، نشان‌گر آسیب‌پذیری بالای جامعه در قبال این پدیده مخرب است.

• کارکردهای روان‌شناختی

• اعتیاد اینترنتی

توان اعتیاد آورنده مواد مخدر بر اساس سرعت جذب مواد مزبور در بدن انسان است، اما در مورد اینترنت، این سرعت و در دسترس بودن آن است که ایجاد اعتیاد می‌کند. اگر این فرضیه درست باشد، باید با افزایش سرعت مودم‌ها و سهولت دسترسی، منتظر سطوح بالاتری از استفاده‌های اعتیاد آمیز اینترنت بود. قدرت محتواها به عنوان ظرفیت تحریک‌پذیری، از موارد قابل توجه در مطالعه‌های مربوط به اعتیاد اینترنتی است که برای کاربران این شبکه‌ها، تحریک‌برانگیزترین محتواها، محتواهای جنسی است که دارای بیشترین و بالاترین سطوح استفاده در اینترنت می‌باشد. معتادان به اینترنت مانند بیشتر معتادان، دچار افت در کارکردهای فردی و اجتماعی می‌شوند؛ با این فرق که معتادان به اینترنت کمتر احساس گناه می‌کنند و بیشتر جزو افراد با فرهنگ جامعه هستند. ناتوانی در متوقف کردن افسردگی و بد خلقی و علائم جسمانی و همچنین بی‌نظمی در غذا خوردن، توجه نکردن به بهداشت و آراستگی فردی، اختلال در خواب و مانند آن را می‌توان به عنوان عوارض ناشی از مصرف معتادگونه اینترنت برشمرد (بوستانی، ۱۳۸۹).

• بلوغ زودرس در نوجوان

نوجوانان و جوانان به عنوان فعال‌ترین کاربران فضای مجازی، با امکانات و گزینه‌های فراوانی که این رسانه‌ها در اختیارشان قرار می‌دهند، به طور دائم با محرک‌های جدید و انواع مختلف رفتار آشنا می‌شوند و این عوامل آنان را به سمت بلوغ زودرس سوق می‌دهد. از نخستین پیامدهای این آسیب‌تمایل شدید آن در ورود به عرصه جراحی‌های زیبایی و استفاده از مواد آرایشی است (همان).

• کاهش احساس ها

با وجود قرارگرفتن امکانات ارتباطی متنوع در فضای مجازی به دلیل آن که بیشتر ارتباط های این فضا به شکل نوشتاری است، احساس های شکل گرفته در فضای واقعی به شکل قدم زدن و صحبت کردن در این فضاها حاصل نمی‌گردد و به همین دلیل افراد، اهمیتی به کیفیت روابط نمی دهند و این مسئله به کاهش بیشتر احساس ها منجر می شود.

• نظریات جدید جرم شناسی

گفته شد که جرم شناسی علمی با ظهور مکتب انسان شناسی جنایی به جهانیان معرفی شد، تا سال های ۱۹۲۰ میلادی تقریباً می‌توان گفت رویکرد غالب در جرم شناسی اصولاً افکار مکتب انسان شناسی جنایی بود. اگر چه بعدها دیدگاه های این مکتب علمی در تلاقی با سایرره آوردهای علم جرم شناسی صیقل خورد و تعدیل گردید. مخصوصاً اصل جبرگرایی و اعتماد به وجود مجرم بالفطره به طور کلی نفی گردید اما غالب قانون گذاران کیفری دنیا از ره آوردهای این مکتب جرم شناسی بهره بردند. قانون اقدامات تأمینی مصوب ۱۳۳۹ با الهام از این مکتب جرم شناسی تصویب و اجرا شد. اما بعد از ۱۹۲۰ میلادی سه رویکرد جدید در عرصه مطالعات جرم شناسی ظاهر گردید؛ رویکرد اول تحت عنوان مکاتب علت شناسی جدید به مطالعه پیرامون علت شناسی در خصوص جرایم پرداخت و رویکرد دیگر تحت عنوان جرم شناسی پویا یا متحول و رویکرد سوم جرم شناسی اجتماعی.

الف- رویکرد اول: در مکاتب علت شناسی جدید مطالعات جرم شناسان برای کشف علل، بردو عامل مهم متمرکز شد:

۱- اهمیت یافتن عوامل درونی و تأثیر آنها در ارتکاب جرم.

۲- اهمیت یافتن عوامل فرهنگی - اجتماعی و تأثیر آنها در تکوین و پیدایش جرایم.

ب- رویکرد دوم: جرم شناسی پویا در خصوص چگونگی فعلیت یافتن اندیشه مجرمانه (اندیشه ارتکاب جرم) است که در حقوق جزا مراحل ارتکاب جرم در طول زمان مستلزم عبور از چهار مرحله است که از نظر جرم شناسی فرایند ارتکاب جرم گفته می شود:

مرحله اول: اندیشه ارتکاب جرم.

مرحله دوم: تهیه مقدمات و وسایل.

مرحله سوم: شروع جرم.

مرحله چهارم: ارتکاب تام جرم است.

جرم شناسی پویا در نظر دارد در زمان نزدیک به وقوع جرم علل و عوامل روانی و فیزیکی را که موجب آن می‌شود که انسان از موانع مختلف داخلی و بیرونی عبور کند و اندیشه ارتکاب جرم را به ظهور برساند مورد بررسی قرار می‌دهد.

ج- رویکرد سوم: مکاتب جرم شناسی واکنش اجتماعی:

جرم شناسی در طول عمر ۱۲۰ ساله خود برای حل معمای جرم، موضوعات متعدد و متنوعی را مورد مطالعه قرار داده است و به موازات توسعه و تکامل خود، دوربین مطالعاتی خود را در هر برهه‌ای بر امور خاصی متمرکز نموده است. در بدو تولد یعنی با ظهور مکتب انسان شناسی جنایی، شخص مجرم و اینکه خصوصیات فیزیولوژیکی او چه تأثیری در وقوع جرم دارند محور مطالعات جرم شناسی بود. بعداً دیدیم که با ظهور مکاتب جامعه شناسی جنایی، محیط اجتماعی و پیرامونی فرد مورد مطالعه قرار گرفت و شاهد ظهور مکاتب جامعه شناسی جنایی از اوایل قرن بیستم هستیم. بعدها به دلیل آن که جرم شناسان در کشف معمای جرم توفیق حاصل نکردند کانون مطالعات خود را بر عوامل روان شناختی و شخصیت مرتکب جرم متمرکز نمودند و نیز مکاتب جرم شناسی پویا که به برخی از دیدگاه‌های این مکاتب اشاره کردیم. تا سال ۱۹۶۰ میلادی مجرم، محیط اجتماعی و شخصیت و عوامل روانی فرد، موضوع مطالعات علم جرم شناسی بود تا به این وسیله بتوان علل وقوع جرم را کشف کرد و معمای جرم را حل نمود بعد از این تاریخ بود که به علت شکست جرم شناسی‌های پیشین، خصوصاً جرم شناسی بالینی در آمریکای شمالی و مخصوصاً در کانادا رویکرد جدید در علم جرم شناسی ظهور کرد که به جرم شناسی واکنش اجتماعی شهرت یافت.

• روش پژوهش

پژوهش حاضر با روش توصیفی و با هدف کاربردی بر پایه پیمایش و با استفاده از تکنیک پرسش‌نامه (در پنج طیف لیکرت) بوده است. تحقیقات توصیفی هم جنبه کاربردی دارد و هم جنبه مبنایی. در بعد کاربردی از نتایج در تصمیم‌گیری

و برنامه ریزی استفاده می شود و در بعد بنیادی یا مبنایی به کشف حقایق و واقعیت های جهان خلقت می پردازد.

• جامعه و نمونه آماری پژوهش

جامعه آماری انتخابی، افراد ۱۵ تا ۳۴ ساله شهر سنندج اعم از زن و مرد با تحصیلات مختلف بوده است که تعداد جامعه آماری ۳۷۵۲۸ نفر بوده و از بین آنها براساس فرمول کوکران ۳۰۰ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند و با توجه به نمونه گیری تصادفی ساده، پرسش نامه بین آنها توزیع گردید. به منظور بررسی و اندازه گیری پایایی سوالات پرسش نامه از شاخص ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد، در این تحقیق میزان آلفای محاسبه شده (۰/۶۷۴)، عدد مطلوبی است و می توان گفت که دقت لازم برای احراز پایایی سازه ها در پرسش نامه به کار گرفته شده است و گویه های طراحی شده برای سنجش متغیرها با یکدیگر همبستگی درونی دارند. محاسبه این ضریب و تجزیه و تحلیل داده های تحقیق به وسیله نرم افزار spss انجام شده است.

در برآورد حجم نمونه در این پژوهش با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه آماری ۳۰۰ محاسبه شده است. در پژوهش حاضر به دلیل حجم بالا و وسیع بودن جامعه آماری (شهر سنندج)، شهر را به سه خوشه بالا شهر، مرکز شهر و پایین شهر تقسیم کردیم و براساس نمونه گیری خوشه ای به بلوک ها در هر خوشه مراجعه کرده و از هر بلوک در هر خوشه از نمونه گیری تصادفی ساده جهت جمع آوری داده ها از طریق پرسش نامه استفاده می کنیم.

• یافته های پژوهش

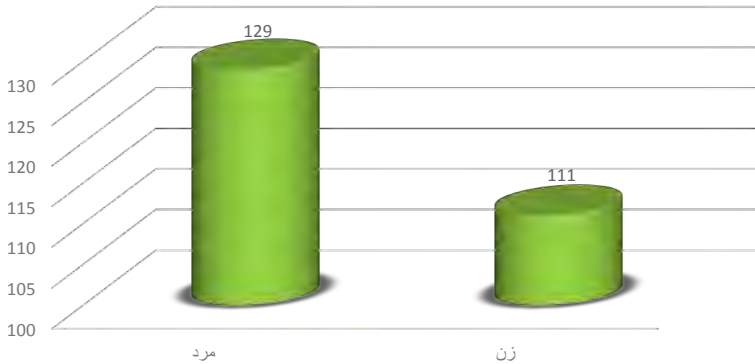
جنسیت: نمونه مورد بررسی شامل ۲۴۰ نفر از افراد ۱۵ تا ۳۴ ساله شهر سنندج بوده اند که در این میان ۵۳/۸ درصد از آنان یعنی ۱۲۹ نفر مرد و ۴۶/۲ درصد از آنان یعنی ۱۱۱ نفر زن هستند. این اطلاعات در جدول شماره ۱ نشان داده شده است.

جنسیت	فراوانی	درصد
مرد	۱۲۹	۵۳,۸
زن	۱۱۱	۴۶,۲
جمع	۲۴۰	۱۰۰

جدول شماره ۱

در زیر نمودار ستونی جنسیت آمده است.

نمودار ستونی جنسیت

• سن:

سن پاسخ‌گویان از ویژگی‌های زمینه‌ای مهم در هر مطالعه‌ای می‌باشد. این ویژگی در جداول و نمودار پیش‌رو توصیف می‌گردد. جدول شماره ۲ توزیع فراوانی و شاخص‌های مرکزی و پراکندگی سن پاسخ‌دهندگان مورد مطالعه را نشان می‌دهد. با توجه به این جدول، میانگین سن پاسخ‌دهندگان حدود ۲۵ (۲۴/۸۲) سال می‌باشد. میانه سنی پاسخ‌دهندگان نیز ۲۵ سال بوده است یعنی نیمی از پاسخ‌دهندگان پایین‌تر از ۲۵ سال و نیمی از آنها بالاتر از ۲۵ سال بوده‌اند. سن نمای سنی که بیشترین فراوانی را داشته است نیز مربوط به ۲۵ ساله‌ها می‌باشد. بر مبنای شاخص‌های پراکندگی مانند دامنه تغییرات و واریانس نیز می‌توان گفت که پراکندگی سن پاسخ‌دهندگان مورد مطالعه تقریباً زیاد نیست.

سن	پاسخ‌گو
میانگین	۲۴/۸۲
میانه	۲۵
نما (مد)	۲۵
کمترین	۱۵
بیشترین	۳۴
دامنه تغییرات	۱۹
واریانس	۲۶/۹۸۷
انحراف معیار	۵/۱۹۵

جدول شماره ۲

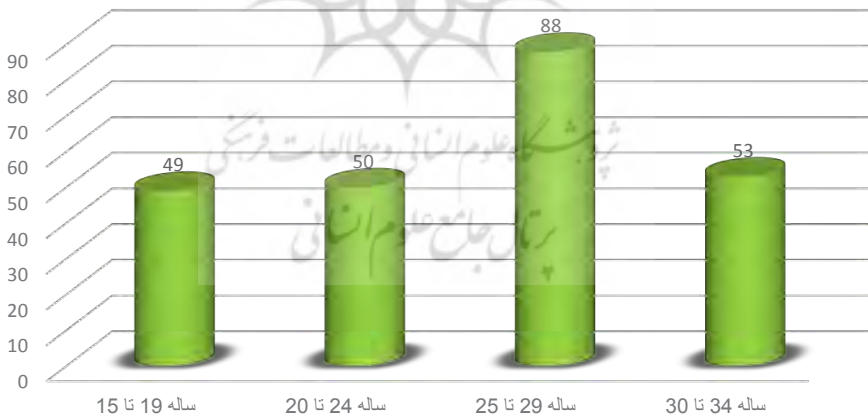
براساس دستورات گدگذاری مجدد در نرم افزار SPSS، سن افراد مورد مطالعه بر حسب مقولات سنی نیز در جدول ۳ به نمایش در آمده است. همان طور که مشاهده می شود، ۲۰/۴ درصد از پاسخ دهندگان ۱۵ تا ۱۹ ساله، ۲۰/۸ درصد ۲۰ تا ۲۴ ساله، ۳۶/۷ درصد ۲۵ تا ۲۹ ساله و ۲۲/۱ درصد ۳۰ تا ۳۴ ساله هستند. بنابراین بیشترین پاسخ دهندگان با ۸۸ نفر معادل ۳۶/۷ درصد در گروه سنی ۲۵ تا ۲۹ ساله و کمترین آنها با ۴۹ نفر معادل ۲۰/۴ درصد در گروه سنی ۱۵ تا ۱۹ ساله قرار گرفته اند.

گروه های سنی	فراوانی	درصد	فراوانی تجمعی
۱۵ تا ۱۹ ساله	۴۹	۲۰/۴	۴۹
۲۰ تا ۲۴ ساله	۵۰	۲۰/۸	۹۹
۲۵ تا ۲۹ ساله	۸۸	۳۶/۷	۱۸۷
۳۰ تا ۳۴ ساله	۵۳	۲۲/۱	۲۴۰

جدول شماره ۳

در زیر نمودار ستونی رده سنی پاسخ دهندگان را ملاحظه می فرمایید:

نمودار ستونی سن

با توجه به نمودار فوق، پاسخ گویان ۲۵ تا ۲۹ ساله با ۸۸ نفر دارای بیشترین فراوانی و پاسخ گویان ۱۵ تا ۱۹ ساله با ۴۹ نفر دارای کمترین فراوانی هستند.

• میزان تحصیلات:

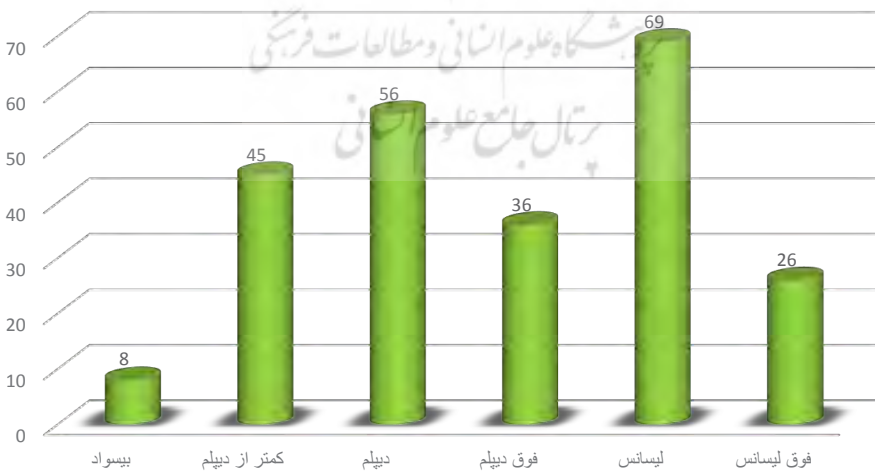
با توجه به جدول شماره ۴، ۳/۳ درصد از پاسخ‌دهندگان بی سواد، ۱۸/۸ درصد دارای مدرک تحصیلی کمتر از دیپلم، ۲۳/۳ درصد دیپلم، ۱۵ درصد فوق دیپلم، ۲۸/۸ درصد لیسانس و ۱۰/۸ درصد فوق لیسانس و بالاتر هستند. به طور خلاصه، حدود ۵۵ درصد از پاسخ‌دهندگان تحقیق دارای تحصیلات دانشگاهی (فوق دیپلم تا دکتری) بوده اند و این امر می تواند بر روی اعتبار نتایج تحقیق تأثیرگذار بوده باشد.

میزان تحصیلات	فراوانی	درصد
بی سواد	۸	۳/۳
کمتر از دیپلم	۴۵	۱۸/۸
دیپلم	۵۶	۲۳/۳
فوق دیپلم	۳۶	۱۵
لیسانس	۶۹	۲۸/۸
فوق لیسانس و بالاتر	۲۶	۱۰/۸

جدول شماره ۴

در زیر نمودار ستونی مربوط به میزان تحصیلات پاسخ‌دهندگان را ملاحظه می فرمایید:

نمودار ستونی میزان تحصیلات

با توجه به نمودار فوق، پاسخ‌دهندگان لیسانس با ۶۹ نفر دارای بیشترین فراوانی و پاسخ‌دهندگان بی سواد با ۸ نفر دارای کمترین فراوانی هستند.

• وضعیت تاهل:

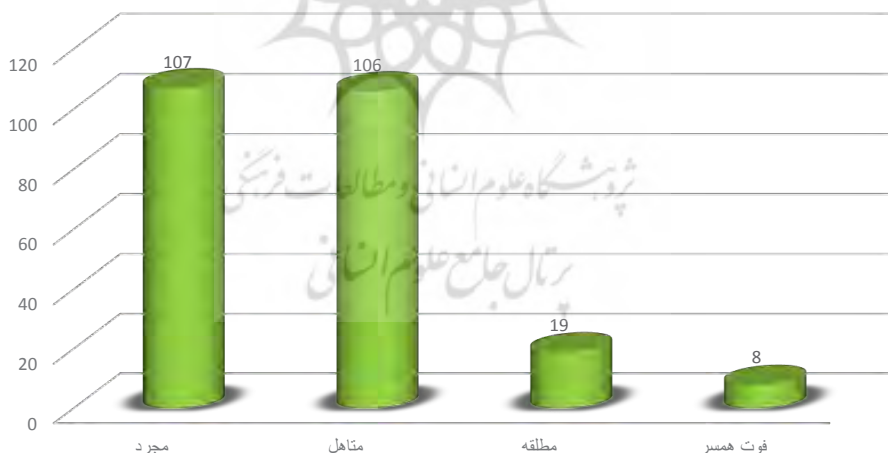
وضعیت تاهل پاسخ‌دهندگان نیز مورد کنکاش قرار گرفته است. با توجه به جدول شماره ۵، ۴۴/۶ درصد از پاسخ‌دهندگان مجرد، ۴۴/۲ درصد متاهل، ۷/۹ درصد مطلقه و همسر ۳/۳ درصد از پاسخ‌گویان فوت شده است.

وضعیت تاهل	وضعیت تاهل	درصد
مجرد	مجرد	۴۴/۶
متاهل	متاهل	۴۴/۲
مطلقه	مطلقه	۷/۹
فوت همسر	فوت همسر	۳/۳

جدول شماره ۵

در زیر نمودار ستونی مربوط به وضعیت تاهل پاسخ‌دهندگان را ملاحظه می‌فرمایید:

نمودار ستونی وضعیت تاهل

با توجه به نمودار فوق پاسخ‌دهندگان مجرد با ۱۰۷ نفر دارای بیشترین فراوانی و پاسخ‌گویانی که همسر آنها فوت شده است با ۸ نفر دارای کمترین فراوانی هستند.

• میزان استفاده روزانه از اینترنت:

جدول شماره ۶ یافته های توصیفی مربوط به میزان استفاده روزانه از اینترنت را نشان می دهد. با توجه به این جدول ۳/۳ درصد از پاسخ‌گویان از اینترنت استفاده نمی‌کنند، ۳۴/۵ درصد کمتر از یک ساعت در روز، ۲۸/۸ درصد از یک تا سه ساعت، ۱۹/۲ درصد از سه تا پنج ساعت و ۱۴/۲ درصد از پاسخ‌گویان بیش از پنج ساعت در روز از اینترنت استفاده می‌کنند.

میزان استفاده روزانه از اینترنت	فراوانی	درصد
بدون استفاده	۸	۳/۳
کمتر از یک ساعت	۸۳	۳۴/۵
از یک تا سه ساعت	۶۹	۲۸/۸
از سه تا پنج ساعت	۴۶	۱۹/۲
بیش از پنج ساعت	۳۴	۱۴/۲

جدول شماره ۶

• اجتماعات مجازی:

سوالی در خصوص اینکه پاسخ‌گویان در کدام یک از اجتماعات مجازی عضو هستند از آنان پرسیده شد که نتایج آن به ترتیب بیشترین فراوانی در جدول شماره ۷ آمده است. در پاسخ به این سوال این نکته حائز اهمیت است که پاسخ‌گویان می‌توانستند بیش از یک گزینه را انتخاب کنند. با توجه به این جدول ۶۲/۹ درصد از پاسخ‌گویان از تلگرام، ۲۷/۵ درصد از اینستاگرام، ۱۰/۸ درصد از فیس بوک، ۲/۱ درصد از توئیتر و ۱۰/۸ درصد از چهار اجتماع مجازی فوق استفاده می‌کنند.

اجتماعات مجازی	فراوانی	درصد
تلگرام	۱۵۱	۶۲/۹
اینستاگرام	۶۶	۲۷/۵
فیس بوک	۲۶	۱۰/۸
توئیتر	۵	۲/۱
همه موارد فوق	۲۶	۱۰/۸
هیچ کدام از موارد فوق	۴۴	۱۸/۳
سایر اجتماعات مجازی	۴	۱/۷

جدول شماره ۷

• موارد جرم در فضای مجازی

سوالی در خصوص اینکه پاسخ گویان چه مواردی را در فضای مجازی، جرم محسوب می‌کنند از آنان پرسیده شد که نتایج آن به ترتیب بیشترین فراوانی در جدول شماره ۸ آمده است. براساس نتایج به دست آمده ۴۵ درصد پاسخ گویان استفاده از کارت اعتباری فرد دیگر بدون اجازه، ۴۴/۲ درصد استفاده از شناسه کاربری و رمز عبور دیگران، ۴۳/۸ درصد ورود به ایمیل فرد دیگر بدون اجازه، ۴۳/۸ درصد هک کردن سایت و وبلاگ، ۳۲/۱ درصد داشتن فیلم های مستهجن در رایانه شخصی، ۲۹/۲ درصد پرداخت پول در ازای باخت در یک بازی اینترنتی و ۱۹/۶ درصد استفاده از فیلترشکن را از موارد جرم در فضای مجازی می دانند. در پاسخ به این سوال این نکته حائز اهمیت است که پاسخ گویان می توانستند بیش از یک گزینه را انتخاب کنند.

درصد	فراوانی	موارد جرم در فضای مجازی
۴۵	۱۰۸	استفاده از کارت اعتباری فرد دیگر بدون اجازه
۴۴/۲	۱۰۶	استفاده از شناسه کاربری و رمز عبور دیگران
۴۳/۸	۱۰۵	ورود به ایمیل فرد دیگر بدون اجازه
۴۳/۸	۱۰۵	هک کردن سایت و وبلاگ
۳۲/۱	۷۷	داشتن فیلم مستهجن در رایانه شخصی
۲۹/۲	۷۰	پرداخت پول در ازای باخت در یک بازی اینترنتی
۱۹/۶	۴۷	استفاده از فیلترشکن

• ناهنجاری ها و آسیب های فضای مجازی

سوالی در خصوص اینکه پاسخ گویان چه مواردی را جزء ناهنجاری ها و آسیب های فضای مجازی می دانند از آنان پرسیده شد که نتایج آن به ترتیب بیشترین فراوانی در جدول شماره ۹ آمده است. ۴۳/۳ درصد پاسخ گویان دریافت و تماشای تصاویر غیر اخلاقی و نیز غیر عرفی خشونت در فضای مجازی، ۴۰/۴ درصد دوستی های مجازی با جنس مخالف، ۴۰ درصد درج اطلاعات و تصاویر خصوصی و خانوادگی در محیط های مجازی، ۳۷/۱ درصد گذاشتن قرار ملاقات با فردی

از جنس مخالف که در اینترنت با او آشنا شده اند، ۲۵/۴ درصد داشتن تصاویر مستهجن در رایانه شخصی و ۲۱/۷ درج اطلاعات و تصاویر خصوصی و خانوادگی در محیط های مجازی را به ترتیب جز ناهنجاری ها و آسیب های فضای مجازی دانسته اند. در پاسخ به این سوال این نکته حائز اهمیت است که پاسخ گویان می توانستند بیش از یک گزینه را انتخاب کنند.

درصد	فراوانی	ناهنجاری ها و آسیب های فضای مجازی
۴۳/۳	۱۰۴	دریافت و تماشای تصاویر غیر اخلاقی و نیز غیر عرفی خشونت در فضای مجازی
۴۰/۴	۹۷	دوستی های مجازی با جنس مخالف
۴۰	۹۶	درج اطلاعات و تصاویر خصوصی و خانوادگی در محیط های مجازی
۳۷/۱	۸۹	گذاشتن قرار ملاقات با فردی از جنس مخالف که در اینترنت با او آشنا شده اند
۲۵/۴	۶۱	داشتن تصاویر مستهجن در رایانه شخصی
۲۱/۷	۵۲	درج اطلاعات و تصاویر خصوصی و خانوادگی در محیط های مجازی

جدول شماره ۹

• میزان آشنایی با قانون جرایم رایانه ای

سوالی در خصوص اینکه پاسخ گویان تا چه میزان با قانون جرایم رایانه ای ایران آشنایی دارند از آنان پرسیده شد که نتایج آن در جدول شماره ۱۰ آمده است. با توجه به این جدول میزان آشنایی ۱/۳ درصد پاسخ گویان با قانون جرایم رایانه ای خیلی زیاد، ۱۴/۲ درصد زیاد، ۴۲/۴ درصد متوسط، ۳۰/۸ درصد کم و ۱۱/۳ درصد خیلی کم می باشد. با توجه به این نتایج می توان چنین استنباط کرد که آشنایی حدوداً ۸۵ درصد از پاسخ گویان با قانون جرایم رایانه ای ایران متوسط و کمتر از متوسط است.

درصد	فراوانی	میزان آشنایی با قانون جرایم رایانه ای
۱/۳	۳	خیلی زیاد
۱۴/۲	۳۴	زیاد
۴۲/۴	۱۰۲	متوسط
۳۰/۸	۷۴	کم
۱۱/۳	۲۷	خیلی کم

جدول شماره ۱۰

• نحوه برخورد با سایت های مستهجن

سوالی در خصوص نحوه برخورد پاسخ گویان با سایت های حاوی تصاویر غیر اخلاقی یا مستهجن از آنان پرسیده شد که نتایج آن به ترتیب بیشترین فراوانی در جدول شماره ۱۱ آمده است.

درصد	فراوانی	نحوه برخورد با سایت های مستهجن
۱۵/۴	۳۷	کنجکاو می شوم و به کاوش در آن سایت ادامه می دهم
۴۲/۳	۱۰۴	برایم مهم نیست و مثل یک صفحه عادی آن را می بندم
۳۶/۳	۸۷	بلافاصله از آن سایت خارج می شوم
۵	۱۲	نه تنها خودم آن را می بینم بلکه لینک آن را به دوستان نزدیکم می فرستم

جدول شماره ۱۱

• توزیع پاسخ گویان در ارتباط با عدم امنیت در فضای مجازی

به منظور بررسی مؤلفه های مؤثر بر وقوع جرم و عدم امنیت در فضای مجازی از پاسخ گویان این سوال پرسیده شد که: به نظر شما چه عواملی باعث وقوع جرم و عدم امنیت در فضای مجازی می شود؟ با توجه به اینکه ۱۶۹ نفر از پاسخ گویان به این سوال پاسخ داده اند، جواب آنها به این سوال را می توان به ۱۰ مورد کلی تفکیک کرد که در جدول شماره ۱۲ این موارد به ترتیب بیشترین فراوانی آمده است.

ردیف	نظرات	فراوانی	درصد
۱	عدم آگاهی و اطلاع رسانی و آموزش صحیح به شهروندان	۴۲	٪ ۲۴/۷
۲	فقر و بیکاری	۲۱	٪ ۱۲/۴
۳	عدم وجود مکان های تفریحی و ایجاد سرگرمی جهت پر شدن اوقات فراغت	۱۹	٪ ۱۱/۲
۴	در دسترس بودن فضای مجازی و ورود به سایت های غیر مجاز	۱۸	٪ ۱۰/۷
۵	تربیت خانواده ها	۱۷	٪ ۱۰/۱
۶	عدم وجود قوانین و کنترل توسط مسئولین و خانواده ها	۱۶	٪ ۹/۵
۷	عدم تعهدات دینی و اخلاقی	۱۴	٪ ۸/۳
۸	بی توجهی به نیازها و خواسته های کاربران	۱۳	٪ ۷/۷
۹	داشتن تصاویر مستهجن	۵	٪ ۳
۱۰	اعتماد نابه جا و در دسترس بودن اطلاعات شخصی و خانوادگی	۴	٪ ۲/۴

جدول شماره ۱۲

با توجه به فراوانی نظرات پاسخ‌دهندگان مهم‌ترین مؤلفه که می‌تواند بروقوع جرم و عدم امنیت در فضای مجازی تاثیر داشته باشد، عدم آگاهی و اطلاع‌رسانی و آموزش صحیح به شهروندان می‌باشد. به دلیل تفاوت‌های زیاد بین دنیای مجازی و دنیای واقعی و پیچیدگی‌هایی که در دنیای مجازی و غیرحضوری وجود دارد لازم است آموزش‌هایی از طریق رسانه‌ها، برگزاری کارگاه و بسته‌های فرهنگی جهت آگاه‌سازی شهروندان در راستای پیشگیری از آسیب‌ها و جرایم فضای مجازی داده شود.

• آیا فضای مجازی باعث ایجاد جرم اخلاقی می‌شود؟

جهت بررسی سوال فوق، سه سوال به طور ضمنی از پاسخ‌گویان پرسیده شد که آیا فضای مجازی باعث ایجاد جرایم اخلاقی می‌شود؟ فراوانی و درصد پاسخ‌ها در جدول شماره ۱۳ آمده است:

مؤلفه‌ها	فراوانی	درصد
موافق و بسیار موافق	۱۴۲	٪ ۵۹/۲
بی‌نظر	۷۵	٪ ۳۱/۲
مخالف و بسیار مخالف	۲۳	٪ ۹/۶

جدول شماره ۱۳

با توجه به جدول فوق و جواب پاسخ‌گویان، ۵۹/۲ درصد از آنان با این سوال که فضای مجازی باعث ایجاد جرایم اخلاقی می‌شود بسیار موافق و موافق هستند.

جهت بررسی این سوال که «آیا دوستی‌های مجازی با جنس مخالف باعث جرایم مرتبط با امنیت اخلاقی در فضای مجازی می‌شود؟» سوالی در مورد ناهنجاری‌ها و آسیب‌های فضای مجازی از پاسخ‌گویان پرسیده شد که ۴۰/۴ درصد از پاسخ‌گویان یعنی ۹۷ نفر دوستی‌های مجازی با جنس مخالف را جزء ناهنجاری‌ها و آسیب‌های فضای مجازی دانستند.

جهت بررسی این سوال که «آیا داشتن تصاویر مستهجن باعث جرایم مرتبط با امنیت اخلاقی در فضای مجازی می‌شود؟» سوالی در مورد جرم در فضای مجازی از پاسخ‌گویان پرسیده شد که ۳۲/۱ درصد از پاسخ‌گویان یعنی ۷۷ نفر داشتن تصاویر مستهجن در رایانه شخصی را از جرایم فضای مجازی دانستند.

جهت بررسی این سوال که «آیا اوقات فراغت جوانان باعث جرایم مرتبط با امنیت اخلاقی در فضای مجازی می‌شود؟» سوالی از پاسخ‌گویان پرسیده شد که آیا توجه به اوقات فراغت جوانان

موجب عدم گرایش آنها به اعمال نابهنجار در فضای مجازی می‌شود؟ فراوانی و درصد پاسخ‌ها به این سوال در جدول شماره ۱۴ آمده است:

مؤلفه‌ها	فراوانی	درصد
بسیار موافق	۱۰۷	٪۴۴/۶
موافق	۸۷	٪۳۶/۲
بی‌نظر	۲۶	٪۱۰/۸
مخالف	۱۶	٪۶/۷
بسیار مخالف	۴	٪۱/۷

جدول شماره ۱۴

با توجه به جدول فوق و جواب پاسخ‌گویان که ۸۰/۹ درصد از آنان با این سوال که توجه به اوقات فراغت جوانان موجب عدم گرایش آنها به اعمال نابهنجار در فضای مجازی می‌شود بسیار موافق و موافق هستند می‌توان بیان کرد که عدم توجه به اوقات فراغت جوانان باعث جرایم مرتبط با امنیت اخلاقی در فضای مجازی می‌شود.

جهت بررسی این سوال که «آیا ورود به ایمیل فرد دیگر بدون اجازه او و استفاده از شناسه کاربری و رمز عبور دیگران باعث جرایم مرتبط با امنیت اخلاقی در فضای مجازی می‌شود» سوالی در مورد جرم در فضای مجازی از پاسخ‌گویان پرسیده شد که ۴۳/۸ درصد از پاسخ‌گویان یعنی ۱۰۵ نفر ورود به ایمیل فرد دیگر بدون اجازه او و ۴۴/۲ درصد از پاسخ‌گویان یعنی ۱۰۶ نفر استفاده از شناسه کاربری و رمز عبور دیگران را از جرایم فضای مجازی دانستند.

جهت بررسی این سوال که «آیا پایبندی به اخلاقیات و اعتقادات دینی جرایم مرتبط با امنیت اخلاقی را در فضای مجازی کاهش می‌دهد؟» سوالی از پاسخ‌گویان پرسیده شد که آیا کسانی که در زندگی واقعی پایبند اخلاقیات هستند و یا اعتقادات دینی دارند در اینترنت نیز کمتر مرتکب رفتارهای غیر اخلاقی یا جرم می‌شوند؟

مؤلفه ها	فراوانی	درصد
بسیار موافق	۹۴	٪ ۳۹/۲
موافق	۸۵	٪ ۳۵/۴
بی نظر	۳۱	٪ ۱۲/۸
مخالف	۲۱	٪ ۸/۸
بسیار مخالف	۹	٪ ۳/۸

جدول شماره ۱۵

با توجه به جدول فوق و جواب پاسخ گوینان که ۶/۷۴ درصد از آنان با این سوال بسیار موافق و موافق هستند می توان بیان کرد که پایبندی به اخلاقیات و اعتقادات دینی جرایم مرتبط با امنیت اخلاقی را در فضای مجازی کاهش می دهد.

«رهیافت

به نظر می‌رسد در حال حاضر تهدید اصلی کشور در مورد فضای مجازی، فقدان گفتمان امنیتی در مورد این پدیده است. فقدان دانش جامع نگر در مورد صورت مسأله و عدم وجود مطالعات سیاست‌گذاری مقایسه‌ای در کشور، حاکمیت روش آزمون خطا و اعمال سلیق فردی و سازمانی را به دنبال داشته است.

مسئولیت‌پذیری دولت در سیاست‌گذاری علمی، کارشناسانه و همه‌سوی و بهره‌گیری از تمام توان علمی کشور، شرط اصلی تحقق بیشترین منافع و کمترین آسیب‌ها از فضای مجازی در ایران است. یافته‌های پژوهش حاضر با پیشینه‌های تجربی از جمله تحقیق سبحانی نژاد با عنوان بررسی چالش‌ها و کارکردهای فرهنگی و اجتماعی فضای مجازی، تحقیق ناستی‌زایی با عنوان سلامت عمومی کاربران معتاد به اینترنت نسبت به کاربران عادی، تحقیق درگاهی و رضوی با عنوان اعتیاد به اینترنت، تحقیق سید قاسم فضایی و هادی بیگلری با عنوان نقش اینترنت در آسیب‌های اجتماعی، تحقیق محمد رحیمی با عنوان آسیب‌شناسی فضای مجازی و خانواده و همچنین تحقیق یاسمی نژاد با عنوان فضای مجازی و امنیت اجتماعی همخوانی دارد. از سوی دیگر یافته‌های حاصل از پژوهش با نظریه‌های اعتیاد اینترنتی، احساس تنهایی و نظریه‌های آسیب‌شناسی و جرم‌شناسی را تایید می‌کند.

• پیشنهادات و راهکارهای تحقیق

- ۱- ساماندهی و مدیریت یکپارچه فضای مجازی کشور و پرهیز جدي از اعمال سیاست‌های مقطعی و سلیقه‌ای.
- ۲- اعتمادسازی و تقویت عناصر و اجزای سرمایه اجتماعی با افزایش آستانه تحمل و ایجاد فرصت‌های بیشتر به کاربران داخل و خارج کشور برای ایفای نقش بیشتر و تقویت تعلق خاطر و وفاداری‌ها.
- ۳- کاهش اقدامات تصدی‌گرایانه دولتی و افزایش سطح مشارکت‌های مردمی برای مدیریت شبکه‌های اجتماعی و بهره‌گیری بهینه از ظرفیت‌های جامعه.
- ۴- بلوتوث و وای‌فای را فقط در مواقع لازم روشن کنید؛ برخی فروشگاه‌ها و دیگر مکان‌ها به دنبال دستگاه‌هایی که وای‌فای یا بلوتوث روشن دارند هستند تا بتوانند جابجایی‌های شما را هنگامی که

در محدوده آنها هستید ردیابی کنند. پس به شما توصیه می شود وای فای و بلوتوث خود را زمانی که استفاده نمی شود خاموش کنید. برای اتصال به شبکه های عمومی عاقلانه رفتار کنید؛ زمانی که به شبکه متصل هستید رفتار عاقلانه داشته باشید. اگر از طریق شبکه ناامن یا محافظت نشده ای آنلاین هستید، مراقب سایت هایی که شما را مشاهده می کنند و اطلاعاتی که از شما آشکار می شود باشید.

۵- نوجوانان و خانواده هایشان را باید درباره قانون و حقوق و مسئولیت هایی که در لوای قانون دارند آگاه ساخت.

۶- آموزش و پرورش با گنجاندن موارد پیشگیری در برنامه های درسی، به نوجوانانی که در معرض مخاطرات اجتماعی هستند توجه نماید.

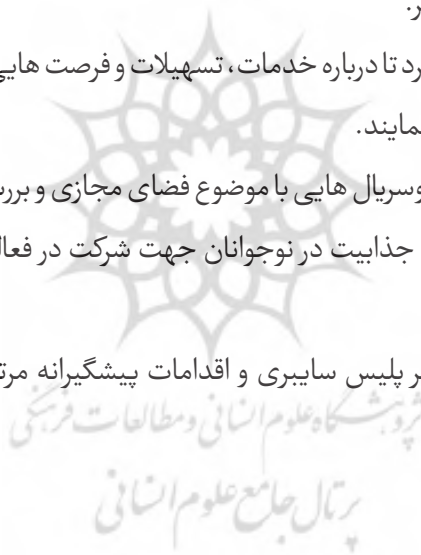
۷- فراهم نمودن مکان های تفریحی و ورزشی سالم و کم هزینه برای جوانان و نوجوانان جهت گذران اوقات فراغت در محلات شهر.

۸- رسانه ها را باید تشویق کرد تا درباره خدمات، تسهیلات و فرصت هایی که در جامعه برای جوانان وجود دارد اطلاعاتی منتشر نمایند.

۹- ساخت و پخش فیلم ها و سریال هایی با موضوع فضای مجازی و بررسی معایب و مزایای آن.

۱۰- تشویق فرزندان و ایجاد جذابیت در نوجوانان جهت شرکت در فعالیت های اجتماعی توسط والدین.

۱۱- دقت و هوشیاری بیشتر پلیس سایبری و اقدامات پیشگیرانه مرتبط با انواع جرایم رایانه ای جدیدتر.

منابع:

- ابراهیمی، شهرام، جرم‌شناسی پیشگیری، انتشارات میزان، جلد اول، ۱۳۹۰.
- ابری، انسیه. (۱۳۸۷). فضای مجازی عرصه ظهور خلاقیت، اولین کنفرانس ملی خلاقیت‌شناسی مهندسی و مدیریت نوآوری ایران.
- اکبری، ابوالقاسم، اکبری‌مینا، آسیب‌های اجتماعی، انتشارات رشد و توسعه، ۱۳۹۰.
- رحیمی، محمد. (۱۳۹۰). عوامل اجتماعی مؤثر بر شکاف نسلی؛ مطالعه موردی شهر خلخال. پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- رجبی‌پور، محمود، مبانی پیشگیری اجتماعی رشد مدار از بزه‌کاری اطفال و نوجوانان، نشر میزان، ۱۳۹۱.
- شامبیانی، هوشنگ، حقوق کیفری اختصاصی، جلد ۳، تهران، انتشارات ژوبین.
- شیلر، هربرت، اطلاعات و اقتصاد بحران، ترجمه‌ی یونس شکرخواه، تهران: آفتاب، ۱۳۷۵.
- علیخانی، سیامک و همکاران، بررسی همبستگی بین تلویزیون و ویدئو با رفتار خشونت‌آمیز، مجله علوم پزشکی دانشگاه آزاد (۱۱۷)، ۴۵.
- فرانسیس فوکویاما. پایان تاریخ و انسان واپسین. چاپ اول، سخنکده، ۱۳۹۳.
- کستلز، مانوئل (۱۹۹۷) عصر اطلاعات: اقتصاد، جامعه و فرهنگ: ظهور جامعه شبکه‌ای، ترجمه احد علیقلیان، افشین خاک‌باز، تهران انتشارات طرح نو، ۱۳۸۹.
- مهدوی، محمود، پیشگیری از جرم، چاپ اول، انتشارات سمت: ۱۳۹۰.
- وبستر، فرانک و رایینز: نظریات جامعه‌اطلاعاتی، ترجمه اسماعیل قدیمی، تهران انتشارات قیده سرا ۱۳۸۳.
- ویریلیو، بمب اطلاعات، چاپ اول، انتشارات امیرکبیر، تهران: ۱۳۹۳.
- اینترنت (شبکه اطلاع‌رسانی دانا).